

RA-10732

SINISED VARJUD

G REINDORF

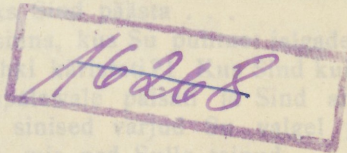
1926

DANIEL FISKAR

Sinised varjud

Sinised varjud.

Daniel Fiskar

Eesti Usklikkude Noorte C. E. liidu kirjastik nr. 8

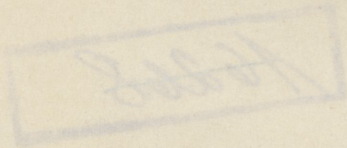
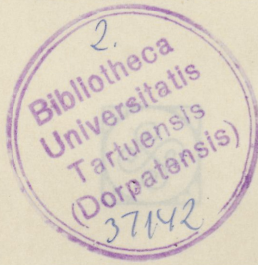
V

Sinised varjud

Daniel Fiskar

R A-6732

K.-Ü. „Külwaja“ trükk, Keilas 1926.

Eesti Ülikooli Noorte C. E. liidu kirjastus nr. 8

Sinised varjud.

Sinised varjud langevad valendavale lumele. Kuis on see suutnud kaotada oma neitsiliku puhtuse, nuttes ta sulab, kahaneb ja kaob, olles nagu uneta öö järel pisarast läbiimbunud valuase. Ning sinised varjud langevad risti ja põigiti, põigiti ja risti, manades esile kannatuse sümbolid nutjal lumel.

Oi sinised varjud Su valgel jumel! Kuis näen Sinu kahvatut palet otsatu väsimuse ilmega, silmade all sinised varjud, — Su pettumuste ja kannatuste sümbolid! Sa seisad, lumivalged käevarred laiali laotatud päikese poole, ja nutad mõruidaid igatsuse pisaraid, sest päike on Sulle taotamatu. Oi Sina, kes Sa kõnnid pisarate ja valude teel, mis käib läbi morni öö ja suubub sinna, kus haigutab vastu jäine tühjus! Kuis võtaksin oma veriseksnutetud südame rinnust ja ohverdaksin ta Sinu eest, et ainult Sina elada saaksid! Kuid minu ohver ei jaksaks Sind päästa . . .

Miks läksid Sa sinna, kus Su puhtust jalgadega talati ja Su soe süda lõhki käristati?! Kus Sind kui süütu tallekese jõhkralt tapalawale paisati ja Sind armetult häbistati? — — Oi sinised varjud Su valgel jumel! Neid nähes tajun ma, mis nad Sulle teinud.

Sa ütlesid mu vastu: „Oota veel veidi. Ma tahan veel pisut elada, sest elu on avatelev ja kaunis. Siis tahan ma sinuga tulla.“ Ja Sina läksid sinna, kus Sust

maha tõmmati Su valged rüüd ja Su alastus turule viidi. — Oi sinised varjud Su valgel jumel! Nähes neid aiman mina, mida Sa kannatanud.

Kuid Sina oled süütu. Jah, Sina oled süütu! Ma kisendan seda näkku neile, kes Sult Su puhtuse röövisid ja Sind nüüd kividega loobivad. Ei, Sina ei ole süüdi. Sa läksid otsima elu, ja sattusid röövlite kätte, Sa ihkasid vabadust, ja langesid orjusse, Sa janunesid päikest, ning öö võttis Sind oma süngesse hõlma. Ei, Sina ei ole süüdi!

Kõik andsin ma Sulle andeks, sest armastades ja mõistes Sind ei saanud ma teisiti. Kuid Üks on, kes Sind paremini mõistab ja Sind palavamini armastab. Ning selle Ühe juure tahan ma Sind viia.

Oi tule minuga üles mäele, kus kangastub kiirgav rist, millest langeb nagu tuhandeist kalliskividest sädelev vari. Ning astudes tollesse häilivasse sinivarju langevad ahelad Sinust ning vaanelikuks ja puhtaks muutud Sa jälle.

Oi sinised varjud Su valgel jumel! Nähes neid hüüan Sind tulla minuga imetegeva risti varju, mis pe-seb valusad häbimärgid ja vallandab orjastatud hinge...

* * *

Lumi sulab ja nutab, kahaneb ja kaob. Ning sinised varjud langevad risti ja põigiti, põigiti ja risti, manades esile kannatuste ja lunastuse sümbolid.

Mida sosistasid leinakased.

Alevikiriku taga, seal, kus keset verihurmarohu ja kõrvenogeste puhmikuid lebavad unnstatud hauad oma pehkinud puuristidega ning maasse vajunud sõõritaoliste hauakividega, levitavad leinakased oma pärli- taolist lehestikku. Ning vahest õhtul, kui ju loodene- nud päike ja öövaikus maale laskub, kuulduv nende salajane sosin.

Kord suveõhtul, möödudes väsinuna tollest kiriku- surnuaiast, olles jätnud enda taha pika ja tolmuse tee- konna, ihkasin puhata ju lapsepõlvest tuntud kaskede all.

Oli vaikne. Kummaliselt kõlasid mu üksildased sammud paekivide kildadel, ära kulunud ning siledaks tallatud läbi sajangute noil sammunud kirikukäijate poolt.

Liginedes kirikule, kuulsin oreliakorde, tasaseid ja pühalikke, täis müstilist hardust, ning möödudes poo- leldi avatud kirikuuksest, tundsin toda imelikult lõhna- vat atmosfääri mulle vastu lehvivat, mis näib sisalda- vat varjukusi muistseist ajast, hääbunud mälestusi ning usu sügavamat müsteeriat.

Sel õhtul sain jälle kurb olla. Tundus, nagu oleks mingi saladuslik läte mu hinges nirisema hakanud, kas- tes oma vilbete kurbuse voogudega mu kuivanud hinge- pinda.

Tasa õõtsusid mu sõbrakesed — leinakased. Ning

najatades pea haugjale tüvele, kuulatasin nende vaikset sosistamist.

„Kõik elu on kannatused ja pisarad, ning õnnelik ainult see, kes kurbust tunneb.

„Kõik elu on nutt ja leinamine, ning õnnelikum see, kes palju kannatanud.

„Kõik elu on tulemine ja kadumine, ning mõlemad on valuga seotud. Seepärast õnnis see, kelle sõbraks on saanud valu.

„Kõik elu on kaotamine enne leidmist, kustumine enne lõkkelöömist, närbumine enne õitselepuhkemist. Seepärast õnnis seesinane, kes palju kaotanud.

„Suurim saladus maailmas on armastus, kuid suur armastus on valusam surmast.

„Seepärast õnnelik see, kelle sõber on kurbus, õnnis seesinane, kes end valuga kihlanud . . .“

Kaua kuulatasin kaskede sosinat. Kiriku massiivsete müüride taha hääbusid orelihelinad.

Ma olen sind igavese armastusega armastanud . . .

Rong veeres läbi künkliku maastiku. Silm küündis vahest kaugele alla väikesse, kuristikutaolisse orgu, kus kätketud kuuskedest ja pöösastiku rägastikust, jooksis unustatud ojake, siis valendas äkki järve häiliv peegel, jooksid üksteisega võidu ümarikud künkad, kaetud igihalja metsaga, vilkus uus järv, ning jällegi kadus silm kuristikutaolises orus, kus näis jooksvat varjatud ojake.

Oli üks noist imelikest suviõhtuist enne päikese loojakut, õhtud, mis harilikult saabuwad pärast ülikuuma päeva. Iharad hõngud hoovasid sisse avatud vaguniaknast, salajane hellus paitas keha ning hinges ärkas kummaline igatsus. Kuid too igatsus polnud valus, see oli läbi imbunud tasasest õnnetundest, mis hinge kallistas ja paitas. Ning maailm näis äkki muutuvat nii avaraks ja valemaks, ununesid möödunud valud ja pettumused, süda vaid ühte ihkas: armastada! Langeda igäuhe kaenlasse ning nutta rõõmust ja heldimusest, et antud meile hing, mis jaksab tunda elu ja armastuse ülevoolawat hurmust.

Kaua olin ma avatud vaguniaknast välja vaadanud. Nüüd oli ju vajumas päike, üle külwates hõrgus-

kullaga vaibunud loodust. Mändide rusked tüved löid õhetama, nagu vastu peegeldades nägematu tulikahju lõõma, nende ladvad kroonitud kuldse nimbusega, ning sinimetsade kauge viir näis muutuvat aina sinkjamaks. Ning vähehaaval hääbusid õnnetunded hinges, vaheldudes tasase kurbusega. „Õnn on vaid viirastus“, näis midagi minus ütlevat, „ning säiliv on ainult valu . . .“ Ma kergelt võpatasin. Sest mulle tundus, nagu oleks selle mõtte algupära olnud mitte minus. Ning siis tundsin, et kellegi silmad mind üksisilmi vaatlesid. Jätka-tes veel pisut vaatlemist avatud aknast, pöörsin siis nagu hoolimatult pea ning järgmisel hetkel ma kohtasin sügavat pilku silmadest, mis näisid mulle kummaliselt tuttavad olevat. Mõni silmapilk vaatasin juhmilt noisse imelikesse silmadesse. Siis olin ma üles karanud. „Urve!“ hüüdsin ma üllatatult. Arglik naeratus hõljus ta huultel. „Jah mina“, ütles ta tasa, mulle oma väike-ke kae pakkudes, „nii siis teie tundsite mind ära.“ Kui väsinult kõlas ta hääl, ja millised sügavad kannatu-see jooned olid vajutatud ta noore näokesse. Ning siis kohtas mu pilk jälle tema silmadega. Ah need sil- mad! Vaadates neisse tundus mulle äkki, nagu oleksin ma pika ja vaevarikka teekonna järele jõudnud ammu igatsetud ja oodatud kodusse, nagu oleks nüüd kõik mured ja vaevlemised, kõik noil aegadel näriv ja pii- nav üksildus kaugele, kaugele must peletatud, et ei ku- nagi enam tagasi pöörduda. Ah need silmad! — ma olin neid ju alati imetelnud. Ning vaadates neisse nä- gin äkki pilti kaugest lapseeast: on õhtu. Istume ka- hekesi, mina ja mu väike sõbranna, kõrgel kaldal; all voolab soniv jõgi. „Urve“, ütlen mina äkki, „su sil- mad nutavad!“ Ning tema naerab, kergelt, kristallpu- hast lapsenaeru. „Ära unista“, ütleb ta naerdes ja ra- putab pead. Ning ta valkjad juuksed langevad möle- maile õlgadele, häilides kirka kullana. Kuid mina jät- kan: „Su silmisse, Urve, on imelik muinasjutt kirjuta-

tud, mis ilusam kui kõik muinasjutud, mis su vanaema meile rääkinud. Su silmad on sügavamad ja puhtamad, kui Endla järve vood, milledel kalur Andres meid äsja sõidutas, ja kui sa naerad, nutavad su silmad. Urve“, jätkan ma ikka suurema innuga, „kui mina suureks kasvav, hakkan ma kirjanikuks, ning siis ma kirjutan suure ja paksu raamatu ainult su muinassilmadest. Ja kui ma ühe olen lõpetanud, siis algan ma teist, ning ma mõtlen, et ma varem suren, kui viimasega valmis saan.“ Ta huuled naeratavad edasi, kuid ta silmad on väga tõsised. „Henrik“, ütleb ta siis, „kas sa mind siis nõnda armastad?“ Ja mina võtan ta saledad lapsekäed ning surun neid oma südame vastu. „Sa tead, et olen orb“, ütlen, „ja et sina mul üksi maailmas oled. Su eest lähen ma meeeldi surma . . .“

„Millest teie siis nii kõvasti sonite?“ kostis vaikne hää. Ah need kummalised silmad, kui väsinud on nad täna! Ning äkki ma ütlesin: „Urve, teie silmad nutavad.“ Ta punastas veidi. „Teie olete endiseks unistajaks jäänud“, lausus ta, „kuid ah, kõik kaunis siin maailmas on viirastus. Ning olles maitsnud elukarikat põhjani, säilib vaid pettumus ja valu.“

„Osalt on teil õigus“, vastasin, „ka need meie kuld- sed nooruspäevad ei kordu kunagi. Kas mäletate veel üht suvepäeva, kui kahekesi mustikale läksime? Teil oli kange janu, ja kui mustikad ei aidanud, katsusime õnne jäneskapsaga. Ning kuidas meie siis tihedas metsas imeliku raismiku leidsime, kus hulgana kõrgeid pajulilli kasvas. Ning teie, nähes säärrases külluses oma armsaid lilli, mis nagu verepunased küünlad päikesel hõõgusid, unustasite janu ja väsimuse. Ning kaua me istusime suurel kivil keset tasa habisevaid lillepäid, ja hinges meil oli nii lõpmata hea ja hubane, et meil raske oli sel õhtul lahkuda tollest paigast.“

Ta oli järsult pea akna poole pöörnud ja mulle näis, nagu oleks pisar ta põsel sädelnud. „Kõik see

oli kord“, lausus ta, „siis tuli elu ja paiskas meid kaugele üksteisest. Aastad ja jälle aastad on möödunud, ilma et meie midagi üksteisest oleksime teada saanud, ning vahepeal on kõik muutunud. Kui teid eile nii kaua aja pärast jälle nägin, ei saanud ma kuidagi moodi uskuda, et kord aeg oli, mil üksteist tundsim . . .“

„Eile?“ küsisin. — „Jah, eile. See oli T-s, õhtusel noorsookoosolekul. Nägin teid tegelaste hulgas.“ — „Teie kuulsite mind kõnelevat?“ küsisin aralt. „Kuulsin. Ning selle järele tundsin teid ära. Olete palju muutunud, teie näos on ohtralt mure ja kannatuse jooni, kuid kuulates teid kõnelevat, teadsin kohe, kes teie olete. See oli jälle mu lapsepõlve väike sõber, hinges sama vaimustus, sama valmisolek oma paleustele surra.“ Ta vaikis vähe. „Ma püüdsin teiega kokku saada“, jätkas ta siis, „sest mul oli hädasti vaja teiega rääkida. Kuid rahvatungis te kadusite, ja ma pidin täna ära sõitma, kaotades lootuse teid veel kunagi näha. Ning, ennäe meie kohtasime.“ — „Millal ja kuidas teie siia vagunisse tulite?“ küsisin. — „Meil oli õhk nii lämme, läksin veidi jalutama mööda vaguneid, ning siis nägin teid. Ma istusin siiasamasse teie vastu, kuid teie näisite nii oma mõttesse vajunud olevat, et teie mind kaua tähele ei pannud. Ma ütlesin, et hädasti vajasin teiega rääkida. Vaadake, mul on suur palve teie poole. Mu emake, kes elab V. linnas, on väga haige ja sureb võib-olla varsti. Tema pärast ma käisingi T-s, et muretseda mõned arstirohud, mis V-s ei ole saadaval. Ja ah, kuis ta end piinab! Mitte seevõrt kehaliselt kui hingeliselt. Nagu teate, oli mu ema alati hea inimene, kuid nüüd, vaadates surmale näkku, on kõik ta toed langenud. Ta nutab tihti ööd läbi, ning lamades kõrval toas voodis kuulen ta halisevaid oigeid: „Olen patune, olen patune!“ Meil käib tihti kirikuõpetaja, ning vahest näib, nagu muutuks ta siis pisut rahulikumaks. Kuid niipea kui see läinud, algavad endised piinad. „Urve“, ütles ta

kord mulle, „ma ei mõista, miks Jumal mind sedasi karistab. Vist olen liig suur patune, et Ta mind enam vastu ei võta.“ Ah kui teie teaksite, kui meeleheitlikult ta seda ütles. „Sa oled haige, ema“, ütlesin, „ja su ergud on vapustatud. Paraneb tervis, kaovad ka su rasked mõtted.“ Kuid minu sõnad olid alati mõjuta. Ja kui ma kuulsin teid eile kõnelemas, teadsin: kui teie mu ema juure tuleksite, leiaks ta rahu. Teie oskaksite temale näidata teed sinna, kuhu asjatult püüab ta piinatud hing. Kas teie ei võtaks vaevaks tulla?“

„Ma sõidan ka V-sse“, vastasin, „ning meeleldi tulen ma teie ema vaatama. Kuid mis puutub teie veendumusse, et mina võiksin aidata, siis kardan, et see ekslik on. Ma olen ise alles otsija, kellel lõplik selgus usuasjades puudub.“

„Teie olete liig alandlik“, vastas tema, „kui teie juba kord tulete, siis saab kõik heaks. Ma ei ole kaua usuga tegemist teinud — eilsele koosolekule sattusin juhuslikult —, kuid pean möönma, et teie eilne kõne on suurt mõju mu peale avaldanud. Öelge, mis ajast saadik olete teie hakanud sarnasel viisil usulisi küsimusi harrastama?“ — „Mul oleks teile võib-olla palju sellest rääkida,“ ütlesin, „kuid teie loaga teen seda teine kord. Muuseas on see mulle raskete mälestustega seotud, ning praegu ei ole ka sobiv koht sarnaseile vestetele. Parem juba jutustage mulle midagi omast elust.“

Edasi veeres rong, ning aegamööda tema jutustas. Ta püüdis jääda asjalikuks, kuid läbi ta veste kõlasid ikka jälle pettumuse ja kannatuste helid. „Astudes ülikooli“, ütles tema viimaks, „kaotasin viimased toed. Kõik, mis mu elusuhtumisest veel aatelisena ja puhtana oli säilinud, löödi armetult kildudeks. Ning viimaks kujunes ka minust välja too „moderninimene“, keda teie eile nii tabavalt kujutelite. Inimene, kelle hing katki rebitud nagu määrdunud ja verine riie, kes istub

oma hingevaremeil ning mõtleb külma irooniaga endiste ilutulede peale, mis kord seal leekisid.“

Vedur kiirendas käiku. Ikka väledamini söötsid mööda telefonipostid, suitsu ja tolmu lendas aknasse, ning silmapiirile kerkisid hoonete kogud üksikute tornide ja vabrikukorstnaiga.

„Rong läheb siit V-sse praegu alles kahe tunni pärast,“ ütlesin, „kas ei tuleks teie minuga einelauda õhtust sööma?“

Rõkates sööstis rong jaama. Harilik elevus suurtes jaamades, — sinna-tänna ruttavad inimesed, hüüded, viled ja käsipakikärude rataste mürin, — võttis meid oma kärarikkasse hõlma. Ning astudes läbi avarate uste, millede viiruline klaas rohekalt elektri valgel hiilgas, lõi meile vastu too omapärane atmosfäär, mis on läbi imunud peenelõhnalisest tubakasuitsust, söökide ja muist aroomest. „See on imelik, kuidas lõhnad vahest inimese mälestusi ergutavad,“ ütlesin, istudes teemaga laua juure, millel asetsesid laiaharulised kunstpalmid. „Näib, nagu oleks selles lõhnas säilinud midagi ammu möödunud ajast, ning selgesti näen praegu viivu, mil esimest korda kuueaastase poisikesena suurlinna tulin. Kogu eelmise öö ei olnud ma ärevusest maganud, ning oo millised imed avanesid mu alles puutumata lapsehingele.“ Ruttu kadus aeg. Urve oli väga kahvatu, ja siin, inimmassi kirevais voogudes, nägin mina, kuidas ta teistest erines. Ta ei näinud sobivat sarnasesse seltskonda, ning tahtmatult tulid mulle mu poisikesese sõnad meelde: „Su silmadesse on imelik muinasjutt kirjutatud, mis kaunim, kui kõik iiales kuulnud.“

Varsti olime jällegi rongis, kuid enam meie ei rääkinud. Urve näis väga väsinud olevat, ta oli silmad sulenud ja pea vastu vaguniseina toetanud.

Kaua meie sõitsime sedasi läbi valge öö. Harva vilkusid üksikud tuled, oli väike peatus, siis veeresime edasi läbi uinuva looduse. Salapärased udukangad mäh-

kusid ümber hämarate puhmastikkude ja tumedate salude, piimvalged liinikud hõljusid tossavail väljadel ning vidukases udumeres kiiskas vahest sulatatud hõbedana järve rahulik pind. Ning imelik vaikus laskus alla, näis nagu oleks kuulmisele antud ülitervav võime püüda väiksematki häälekaja, mis teadmata kauguses vibreeris, ning kaugele kajastus veduri pahur ja unine norskamine.

Ka vagunis oli vaikne. Kaasreisijaid oli vähe ja ka need näisid magavat. Ka Urve oli vist uinunud, ta peake oli langenud mu õlale, ning saledad käed puhkasid rammestunudlalt üsas. Ma ei tihanud end liigutada, kartes teda äratada. Ning vaadeldes tema kahvatut palet, näis ta mulle valgest ööst sünnitatud haldjana, kes tulnud tooma lohutust mu üksindasse olemasollu. Ning hing täitus imeliku rahuga, mulle tundus, nagu oleksin ma leidnud võrratu aarde.

Kerge hämarik hakkas aegamööda haihtuma, ning idataeval laotus esimene aimdus liginevast päikesvalgusest. Ma vaatasin kella, — varsti pidime pärale jõudma.

Inimesed hakkasid liigutama, haigutades ja kohendades. Siis ärkas ka Urve. „Vabandage“, ütles tema punastades, võttes järsult pea mu õlalt, „uskuge mind, see sündis tahtmatult.“ Ma naeratasin. „Mida siin vabandada“, ütlesin, „matkates oleme kõik veljed.“ Siis vilkus Tammula järve avar pind ning paistsidki V. linna tornid ja hooned.

Oli varahommik täis vilbeid aroome ja ergutavat värskust. Kusagil kauges metsas hüüdis kägu, ning järvelt kuuldus kerge hõbedane laksumine. Sammusime piuesteil, mis mööda järve kallast linna viib.

„Henrik“, ütles Urve äkki, „tunaeile ütlesite muu seas: Meis elab igavene säde. Ning luues kontakti Iga-viku energia-allikaiga, saavutame surematuse. Kas tohin teid küsida, kust ja millal omandasite teie sarnase usu?“

„Mul maksis palju vaeva ja raskusi leida teed“,

vastasin, „valusad heitlused, kahtlused ja kaos hinges, otsimused ja pettumused, — nii see kestis aastaid. Kuni hakates ühe mehe jälgedel käima, osutus mulle imelik tee, ahas ja unustatud ning massist põlatud, sest et see kunagi temal pole käinud ja ta saladusi ei tunne. Ühe mehe läbi leidsin ma katkenud taevaredeli astmed, ning tuges Tema õlale, alustasin tõusu sinna, kus peituvad igavese elu algallikad. Üksik on too teekond, sinna ei kosta väiklane askeldamine ega igapäevane mõna, seal valitseb suur ja mõõtmatu vaikus, ning saladuslikud aimdused valdavad seal otsivat hinge. Ning vahest hargnevad udulinikud ja kaugel paistavad imeliku linna valed tornid. Siis kostavad kõrvu kummalise muusika katkendilised helid ning kuuldes neid nutab hing olles igatsusest ja hardusest vallatud. Ning raugematu iha sunnib kahekordse agarusega jätkata teed uutele kõrgustele, sinna, kust avanevad laiemad väljavaated, kus hõljuvad üksildased kuningakotkad.“

Urve ei öelnud midagi. Kui ta aga pea mu poole pööris, nägin ma, et tema tasa nuttis. „Henrik“, soostas tema siis, „sa pead ka mind sinna üles viima, muidu suren mina siin all igatsusest ja valust.“ — „Annaks Jumal, et ma seda suudaksin“, vastasin surudes mulle sirutatud kätt.

Meil oli tükk maad veel käia, — jaamast linna on mõni kilomeeter, — meie jalanõud läikisid kastest, ning jahe tuuleõhk puudutas keha.

„Urve“, ütlesin, „tee Jumala juure on ülilihtne, ja just seepärast leitakse teda nii harva. Vaja ainult anduda Suurele Tundmatule ning, kiskudes valla hingeüksed, lasta sisse hoovata igavest eliksiiri. Siis alles osutub, kui alasti ja roojane inimhing on, siis algab otsing ja igatsus vabakssaamise ja lunastamise järele. Ning siin näitab Üks meile teed. Käia selle Ühe jälgedel, süveneda Tema elusuhtumisse ning saada Tema elu ja jõu osaks, saab meile eluülesandeks. Ning oo

millised uued perspektiivid avanevad meie otsijale hingele, nüüd vast alles hakkame aimama, kui mõõtmatu sügav võib inimelu olla. Ning teistsuguselt hakkame nüüd elu hindama. Mis meile ehk eile veel tähtsana ja väärtuslikuna näis olevat, kaotab homme kogu oma väärtuse, näides lapsikuna omas väiklases tähtsusetuses. Ning selle asemele leiame uusi väärtusi. Meie hakkame hindama kõike hingelist, kõike seda, mis püsiv, ning omab jäädavat, igavest väärtust. Kuid tee kõrgustele on üksildane. Vähe on neid, kes meiega sammu peavad, ning veel vähem neid, kes meid mõistavad. Ning kui sa tavaliste traditsioonidega ühes ei käi, vaadatakse su peale viimaks kui ketseri peale. Kuid mis sest. Mõistes teisi, on võimatu neid hukka mõista. Ning olgus, et meie võõraina siit maailmast läbi kõnnime, on meil siin veel küllalt sõpru.“ Ma näitasin käega sealpool järve kangastuvale salule, millest ööbiku kurgused tril-lerid helasid. „Need seal“, ütlesin, „mõistavad meid sageli paremini, kui kõik inimesed.“

Olime jõudnud linna. Saates Urvet ta ema majani, lahkusin, lubades päeval tagasi tulla.

Idas löi särava kuldne helu, ning valevad pilved-tuikesed, sulades ja kristalliseerudes, hõljusid õhetaval taevalõuendil.

Kaua istusin ma tol hommikul järve kaldal vaadel-des päikese tõusu. Ning sõnatud palved Urve ja ta ema eest liikusid hardasti mu hinges.

Kui ma haigetuppa astusin ja Urve ema peale vaa-tasin, teadsin ma, et tema eluküünal ju kustumas oli. Ka Urve näis seda teadvat, ta silmad andsid ta ära, et ta kaua oli nutnud.

Esiti ei tunnud haige mind ära. Kui ma aga ütlesin, et ma seesama Henrik olen, kes kord ta lehma hoidnud, oli see peaaegu naeratus, mis ta huultel liikus. „Nii siis pidin ma teid veel kord nägema“, ütles ta

raskelt hingeldades. Ma teadsin, et aeg oli kallis. Võttes ta käe, vaatasin ma sügavalt ta silmisse. „On teil rahu Jumalaga?“ küsisin.

Ta võpatas ja ta nägu krämpus hingeliste valude all kokku. „Ei ole“, lausus ta hääletult, „ja hilja on seda veel leida. Ma lähen sinna, kus valitseb igavene ahastus.“

„Proua I.“, ütlesin anudes, „ärge heitke meelt! Kuulge, mida Jumal teile ütleb ja haarake sellest kõvasti kinni. Ja Tema ütleb praegu teie vastu: Ma olen sind igavese armastusega armastanud, seepärast olen ma sind armastava heldusega tõmmanud.“

Ning lihtsate sõnadega püüdsin näidata temale teed Jumala juure, kelle nimi on abba, see on isa, ja kelle süda muutmatu armastusega meie vastu tuksub.

Nagu uppuja hakkas ta mu sõnadest kinni. „Kuidas teie seda ütlesite?“ ütles ta poolkuuldavalt, „Jumal on armastus! Kõike mõistev, kõike andeksandev armastus. Kas tõesti tohin jätta kõik kartused ning rahulikult üles sõuda hingamisranda?!“

Siis saabus ka tema hingele rahu. Ning surres sosistasid veel ta huuled: „Ma . . . olen sind . . . igavese armastusega . . . armastanud . . .“

Mõni päev hiljem seisime Urvega surnuaial värskes künka ees, mille hauakivil surnu viimased sõnad särasid.

„Nüüd olen ma päris üksinda siin maailmas“, ütles ta tasa. Ma vaatasin tema peale. Kui hästi sobisid mustad riided ta kurva ja kahvatu palgega. Midagi üleloomulikku oli ta nutjais muinassilmades.

„Ka mina olen üks siin maailmas“, vastasin. Siis langesid meie pilgud kuldseile tähtedele, mis hauakivil särasid . . .

Lilled saladus.

Ma armastan lilli. Sest kui tema veel elas, olid lilled ta suurim rõõm siin maailmas.

Mäletan üht suveõhtut, kui käsikäes läbi heinamaade kõndisime, olles ümbritsetud kõrgest, alles niitmata rohust, milles siin ja seal lillede õrnad käharpead meile vastu naeratasid. Päike oli ju veeremas, ning vilbe tuul, puhudes pehmelt hõbedaselt vilkuva jõe suunast, kandis endaga jahedat niiskust ning angervaksade sumedat lõhna. Äkki tema kummardas, mind õrnalt sundides endaga ühes põlvitada õhtu kastest niisutatud rohul. „Vaata seda hānisilma“, lausus ta tasa, näidates saleda käega väikese, lasuursiniselt õilmitsevale hānisilma puhmale. Siis ligines ta väike, valkjasjuukseline pea mu kõrvale. „Ütlen sulle saladust“, sosistas tema, „lilled on Jumala käskjalad siin maailmas, nad on saadetud meid kutsuma paremale maale, meie igavesse kodusse . . .“

„Vaata neid kristallpuhtaid värve“, jätkas ta poolsosinal, „vaata seda imetaolist värvide ja vormide harmooniat. Kas neis ei peegeldu midagi, mis pole pärit siit maailmast?“

Hārdalt surusin ta pehmeid, sooje kāekesi. „Inge“, sosistasin ka mina, „Su silmade läbi avaneb mulle uus maailm.“

Jah, tema õpetas mind otsima ja leidma saladusi, eriti lilledes. Ning kummalised hingeläbielamused said vahest meile osaks, kui üheskoos imetelevate silmadega lillede õilmeisse vaatasime. Siis kuulasime vahest imeliku, meile tundmatu muusika helinaid, me ümber lehisid igaviku aimdused, ning vahest nägime imetaolisi nägemusi, millede kirjeldamiseks meil sõnad puudusid. Ning lillede läbi osutus meile suurim saladus — armastus.

Kui ta mu kalli naisena jäädavalt mu juure elama oli asunud, oli ta suurim hool meie kodu lilledega kaunistada. Meie aias nad õitsid kirevas mitmekesisuses varasemast kevadest hilissügiseni, ning talvel neid oli ka tubades. Ehk küll toalillede kohta ta kord mulle ütles: „Need on nagu vaesed kannatajad vangid, kes asjatult janunevad õhu ja vabaduse järele.“

Ja siis, nagu ei oleks ülevoolavalt suur õnn inimese lapse pärisosa, lakkas ka meie oma.

Mul on selgesti meeles sügisõhtu, mil esimene aimdus lahkumise saabumisest meid külastas. Seisime aias, ning nagu tihti vaatlesime lilli, mis Inge osava käe all edukalt kasvasid. Äkki kahvatus ta ning tema käsi vabises mu pihus. „Vaata seda tumepunast astrit“, sosistas ta hingeldades. „Igavene Jumal kutsub mind ta läbi . . .“ Püüdsin teda rahustada, kuid tema kordas tasa. „Lähene . . . Ära ole kurb, kuid lähene, lähene varsti . . .“

Sest päevast kahanes ta tervis tunduvalt. „Ära püüa mind tagasi hoida“, ütles ta tihti, „too kutse on liig vägev. Ma ei saa, ei tohi talle vastu panna . . .“

Ja siis tema suri. Ta suured, ilmsüütud lapsesilmad vaatasid võrratu hellusega mu peale. „Ära kurda“, ütles ta tasa, „meid lahutatakse waid lühikeseks ajaks. Kõik siin maailmas on möödaminev ja ajalik, — ka surm. Ning ära mõtle, et see meie olemasolu viimane lüli oleks, — ta on vahest alles esimene. Ja kui

ma siit olen lahkunud, ära leina. Sealpool kaldal ootan
ma sind . . .“

Jah, nõnda ta lahkus, tüünelts ja tasa, nagu suur
püha oli ta surmapäev.

Ja kevadel, kui ta hauld õitsevad hellatoonilised
sinililled, istun mõtiskelles ärkavas looduses, ümbritse-
tud lindude vidistamisest ja vallapääsvate pungade vai-
gusest lõhnast, ning vaadates lillede saladuslikkusesse
sinisilmadesse, tunnen vägevast kutset sinna, kus vast
algab elu . . .

Igavene Elu.

Mu hingeartil leegitseb saladuslik tuluke.

Ülisuur vaikus ning pühalikkus lehvib mu hingetempli sumedalt valgustatud võlvkäikudes, sõnatus harduses põlvitavad mu valged usulapsed pühapaigas hõõguva tulukese ees.

Salajane värin käib läbi mu hingetempli, kuuldub nagu hõbetiibade tasane kohin, ning vabisedes nõtkutavad valged kujud omi päid, tundes kummalise müstee-riumi puudutamist.

Väriseb tuluke altariil, ning värisedes heidan end silmili põrmu.

Oo Igavene Jumal, oo Igavene Jumal! Kuis kumardan Sind, Sa vägevamate Vägevaim, Sa suurimate Suurim, kuis katan vabisedes palet Sinu ees, tundes Su ligipääsmata suurust!

Oo Igavene Jumal! Mis olen ma Sinu ees, kuis tohin julgeda tõsta silmad Su poole üles, Sa vägevamate Vägevaim, Sa suurimate Suurim!

Juhmilt kogeldades laulan Sulle oma väeti tänu- laulu.

Sest kõik, oo Jumal, olen ma Sinule võlgu.

Kord oli mu pühatempel orgiate tallermaa, harduse sosina asemel kõlasid siin jultunud laulud, häbitute tant-sijannade alasti kehad keerlesid siin põlvitavate usulaste

asemel. Kord prassiti ja purjutati siin ehist aoni, jõhkralt teotati siin, oo Jumal, Su vägevat nime.

Ja siis ilmusid Sina . . .

Kord kesköötunnil, kui iharad kired võimsalt lõkele olid lõõnud, pidutsedes lihapulmi, laotus äkki imeplik valgus orgiasaalis. Hämmastusest vallatud katkestasid tantsitarid oma kirgliku tantsu, vaibusid rüvedad laulud ning nilbed hüüatused; tardunud silmil vahtisin saladuslikku valgusse. Ning äkki ma nägin imetaolist kuhu tolles kummalises valgusmeres. See oli kannataja mehe oma, ümbritsetud eredalt kiirgava valgussõõriga, mis näis veripisaraist ning särapärlleist põimitud olevat. Ta valge rüü sädeles ja hiilgas nagu tähtede müriaadid, ning nähes Ta palet, langesin valjult kisendades Ta jalge ette maha.

Oo Igavene Jumal, oo Igavene Jumal! Mäletades noid hetki vabiseb kogu mu keha ning kuumad pisarad voolavad mu silmist. Sest siis näen jälle seda pilku, täis mõõtmatu armastust ja harrast kaastunnet, täis sügavat kurbust ja sõnatut etteheidet: „Oo inimlaps, miks põlgad mu armastust, miks tallad jalgadega mu südameverd?!”

Meeleheitlikult nuuksudes karjatasin: „Oi halasta Issand, halasta!” Ning hellalt laskus Su käsi mu peale. „Sa pead elama“, ütlesid Sa, „tule ja käi minu järel.“

Oo Igavene Jumal, kõik võlgnen ma Sulle! Rüvetunud hingemaal ehtasid Sa mulle imeliku pühatempli, Sa kinkisid mulle valgeid usulapsi ning süütasid altaril põlema saladusliku tulukese, — Igavese Elu lõkke.

Oo Jumal, ainult ühte palun ma Sinult, ära luba, et see mu tuluke kunagi kustuks, oo sütita teda uuesti ja uuesti, et ta aina eredamini lõõmaks, kuni ta kord igaviku leekidemerega ühte sulab!

Veriseil jälgedel.

Nad pagesid üle sinkjas hämaruses uppuva lagen-
diku, suundudes nende ees kangastuvale künklikule kõr-
gendikule. Alles tõusev kuu, punane nagu veriseks löö-
dud ja ülestursunud silm, hõõgus kahvatu-hämaral tae-
val, paistes kummaliselt ebaloomulik üldises sinihallu-
ses. Loodus vaikis, nagu tõmmates hirmunult hinge,
ning jube oli too vaikus. Ainult kauguses, pagulaste
jäilil, kuuldus mitmearvuliste ruttavate sammude müdin
ning relvade sumbutatud kõlin, ja vahest kostsid põge-
nejate kõrvu üksikud hüüded, millede verejanuline kõla
neid tahtmatult võpatama sundis.

Neid oli kaks, mees ja naine. Mõlemad alles noo-
red, naine peaaegu veel laps, sihvakas ja väle nagu
noor hirv. Mees, kelle kehaehitus osutas haruldast
jõudu, kõndis suurte, ruttavate sammudega, millede kind-
lus kõneles raugemata tahtejõust ja julgusest ning oli
imelikus kontrastis tütarlapse kergete hüpetega. Nad
ei lausunud sõna. Mõlemaid valdas ühesugune mõte, —
jõuda kõrgustikule enne neid seiravaid sõdureid.

Kaua olid nad sedasi sõnalausumata otsesihis edasi
rutanud. Seirajate sumin ja nende ikka sagedamini
kostvad hüüded näisid alatasa liginevat. Kuuldusid van-
ded, metsik naer, ähvardused, mõnitused. Mees löi
käed rusikaisse ning ta nägu avaldas nagu rasket sees-

pidist valu. „Jookseme“, hüüdis ta surutud häälel. Naine ainult noogutas pead. Ning alatasa suurendades kiirust jooksid nad.

Juba hakkas maapind nende jalge all vähehaaval tõusma ja künklikuks muutuma, ning kõrgustik nende ees ikka selgema kuju omandama. Seirajate sumin nagu hetkeks vaikus ning näis siis aegamööda raugevat. Siis katkestas mees vaikuse, püüdes läbi murda närvilise pinge, mis nende mõtteid oli vallanud. „Kui meie ainult templi varemesse jõuaksime enne, kui meid tabatakse,“ lausus ta, „seal tunnen salakäiku, mis katakombidesse suubub. Ja kord juba katakombides . . .“

Ta peatus äkki ja vaatas ehmunult tütarlapse peale. Raskelt hingeldades oli ta viimase maa joosnud, nüüd oli ta rammestunud künkale langenud, ta sale kehake vabises härdalt ning suu ahmis õhku. „Ma enam ei jaksa“, lausus ta poolsosinal, „jätta mind ja päästa end“. Mees lõi oma tugevad käed väsinud kehakese ümber ning jätkas pagu. Kuid nõnda koormatud, muutus ta jooks aeglasemaks, ning hirmuäratava kiirusega kuuldus jällegi sõdurite liginemine.

Mehe nägu tõmbus kokku nagu väljakannatamatu valu all. Rääkimatu hellusega vaatas ta rammestunud tütarlapse peale, keda kandis. „Minu pärast lähed sa surma, Heliidoore,“ ütles ta siis. Tütarlaps püüdis naeratada. „Sinuga surra on õnn“, lausus ta tasa, surudes oma õrna näokese mehe rinnale. „Ja siis, mis on surm mulle pärast seda, kui sa mind uskuma õpetasid nagu sina?“ Mees vajutas teda kõvemini oma vastu. „Surma ei ole sellele, kes Temasse usub,“ vastas ta, „kuid sina oled veel nii noor, nii väga noor. Ja elu, mida Jumal meile kinkinud, nii kaunis . . .“ — „Ja sina, kas sa ei ole noor, ja kas sina elu ei armasta?“ küsis tütarlaps, „ei, kui meie surema peame, siis sureme üheskoos.“ — „Ah Heliidoore, Heliidoore!“ hüü-

dis mees kahetsedes, „miks pidid sina mind armastama? Nüüd olen ma su elu turmanud.“

Jälgijad olid aiva ligemale jõudnud. Hämaruses vilkusid nende tulelondid ning läikisid helkjad taprid. Ka mehe jõud hakkas nõrkema. „Veel üle selle künka, veel sellest kivist mööda . . .“, sosistas ta end julgustades, ning kõike jõudu kokku võttes sööstis ta edasi.

Juba oli möödunud kivi, juba valendasid templi varemed. Mehe jalg komistas üle purustatud astmete ja murtud kivitahvlite. Ta jooksis otse siledate kildadega kaetud eesõue, ning olles jõudnud veel hästi alalhoidunud kolonni juure, pööris vasakule. Komistades edasi üle kivide- ja prüghunnikute jõudis ta viimaks pimedavauseni, mis kitsa käiguna osutus. Pimedus ümbritses põgenejaid, ainult üleval sirasid tähed läbi lagunened katuse. Nüüd tegi käik järsu käänu, ning ettevaatlikult astus mees edasi, kuni ta jalgade all astet tundis. Siis hakkas tema endamisi lugema: „üks, kaks, kolm, neli...“ Olles jõudnud kaheteistkümnenda astmeni, jäi tema peatuma ning hakkas midagi käega seina mööda otsima. Pinge jõudis ülitipuni. Templist kostis alatasa valjemaks muutuv kära, kuuldusid vanded ja metallrelvade löögid vastu kivikildu. Täis ahastust äigas mehe käsi kiviseina mööda ning külm higi nirises ta otsaesiselt. Siis oli ta millestki kinni haaranud, kuuldus imelik raggin, ning äkki lehvis põgenejaile teine õhkkond vastu. Välgukiirusega tõmbas mees oma kaaslanna nägemata avausse, ning vaevalt oli kivimass suutnud endisse roopasse tagasi vajuda, kui sõdurite huilgav ja kaikuv laaviin astmeid mööda alla sööstis.

Mõni hetk valitses vaikus pimedas salakäigus. Heledoore oli mõlemad käevarred mehe kaela ümber põiminud ja silmad sulened. Siis kõneles mees. „See meie päästmine on ainult ajutine“, lausus tema, „sõdurite hulgas nägin ma ka Saturniust, kellele see salakäik on tuntud. Kuid tema ei aima, et ka mina seda tean.“

Praegu on kõik arvamisel, et meie käiku mööda pagesime, mis endises varakambris lõpeb. Veerand tunni järele leiavad nad end petetud, ning poole tunni pärast on nad jälle siin. Vahepeal peame meie selle käigu kaudu katakombidesse olema jõudnud, ja siis vast oleme tõesti päästetud. Seal meie puhkame ja jätkame siis teekonda mereranda, kus meie sõber Petroonius elab. Ta aitab meid ümber riietada ja galeerile pääseda. Ning homme oleme juba merel, meie ees vabadus ja elu...“ Tütarlapse keha värises nagu palavikus ning surus end mehe vastu. „Oo, see on liig uskumatu,“ sosistas tema, „homme juba kaugel siit... Vaba olla... elada...“ Siis vallandus ta mehe kaisutusest ning ütles: „Lähme“.

Neid piiras pimedus, pilkane ja tihe nagu läbipaistmatu surnurüü, neil tundus nagu oleksid nad lõpmata tahmamassi sattunud, mis kõikjale kehha tungis ning nägemist keelas. Ainult aeglaselt jõudsid nad edasi, kõndides kaugele väljasirutatud kätega, valmis iga hetk tagasi astuma, tundes midagi ähvardavat. Mõni aeg olid nad sedasi sõnalausumata käinud. Äkki komistas tütarlaps, kes pisut oli ette jõudnud, ja oleks maha langedud, kui mehe tugevad käed teda poleks hoidnud. „Mis oli?“ küsis ta erutatult. Ning äkki teda valdas kohutav aimdus millegi hirmsa ja väljapääsmata ees. Ta ei oodanud vastust, sööstis edasi; komistas kaljurünka vastu, tormas jällegi edasi; pörkas vastu kaljuseina; tiirles ringi, otsides kätega käigu jätku; komistas jällegi endise rünka üle, keerles uuesti ringi; lõi meeleheitlikult kätega vastu kalke kaljuseinu, ning tajudes siis halastamata tõtt, istus maha ja mattis pea kättesse. „Kõik on kadunud“, ütles ta hääletult. Heliidoore olles otsinud omale tee mehe juure, istus ta kõrvale, pani mõlemad käed ta õlale ja nuttis tasa. „Siin on vahepeal midagi juhtunud“, jätkas siis mees. „Kas määrisemise või muul põhjusel on kaljurahnud sisse langenud ja tee ära lõiganud. Oleme kadunud, nii ehk

teisiti. Sest kui sõdurid ka salakäiku ei peaks leidma, tuleb meil nalga surra. Kiviseina saab ainult sealtpoolt liikumisele viia.“

Oli vaikus. Heliodoore oli lakanud nutmast, ta surus end mehe vastu ja silitas õrnalt ta juukseid. „Vaene Tiitus“, lausus ta tasa, „ma tean, et sa surma ei karda ja ainult minu pärast pagesid. Minu pärast unustad sa igaviku lootused ja andud meeleheitele. Asjatult teed seda, — ka mulle ei ole surm kohutav, ja elu sinuta oleks väga raske ja värvitu.“ Mees võttis ta mõlemad palavad käekesed oma käte vahele ja vajutas neid siis oma huulte vastu. „Sa oled mulle Jumalast antud“, ütles ta hardalt, „ja kui Tema heaks arvab meid üheskoos Ta nime eest surra lasta, — kiidetud olgu selle eest Ta vägev nimi.“ „Praegu koguvad meie kaasvennad katakombidesse“, jätkas ta siis. „Nad on vististi meie põgenemisest teada saanud ja paluvad ehk praegu meie eest. Homme aga näevad nad meid areenil lõukoorte ja tiigrite hammaste vahel. Ja meie . . ., meie oleme homme juba seal, kus lõppenud vaen ja surm, kus näeme Teda, kes meid surmani armastanud ja meid oma verega on lunastanud. Ning meie kummardame Ta aujärje ees ja ütleme: „Sa ostsid meid vabaks patu ja surma orjusest, Su veriseil jälgedel leidsume meie tee Isamajja. Su omad me oleme ikka ja igavesti . . .“

„Nüüd sina räägid jälle nõnda, nagu siis, kui sind esimest korda nägin,“ lausus Heliodoore, „kas mäletad veel seda viivu katakombides, kui Peetrus meie seas viibis ja meile särasilmil omast suurest õpetajast rääkis? Veel selgesti näen seda pilti: tema jaunis patrialhaalne kuju valgete juuste ja habemega, ülestõstetud käega, silmad täis tuld ja raugematut vaimustust. Ja meie ta ümber fantastiliselt valgustatud sõõrina, nuttes ja ekstaasis ringutades käsi. Ta rääkis meile kummalisest ööst Keneetsareti järvel, ning nii vägevalt ta rääkis, et

mina hämaral võlvialusel selgesti nägin Tema ärasele-
tatud valget kaju keset möllavaid laineid, nägin Teda
käsi meile vastu sirutavat ja ütlevat: „Ärge kartke, see
olen mina.“

„Kuis võiksin ma ka unustada seda õhtut,“ vastas
Tiitus. „Kui teised ju laiali valgusid, seisid sa üksi
ujedalt pool hämaras käigus; tuli lambist langes just
su pea kohale ja manas esile särava oreooli su juus-
test. Ning nähes su kurba ja igatsevat pilku astusin
su juure. „Kas tunned Elavat Jumalat?“ Kas ei küsi-
nud ma nõnda? Ja sinu vastuses avaldus kõik su pu-
has, janunev ja otsiv hing. Sa hakkasid kibedasti nutma
ja läbi pisarate sa ütlesid: „Ma annaksin ära oma pa-
rema käe, oma tervise, jah oma elu annaksin ma selle
eest, et Teda leida ja Temale teenida tohtida.“ Kaua
tol õhtul veel rääkisime sinuga, kuid veel rahustamata
läksid sa koju. Ja siis seda rõõmuviivu kord õhtul, kui
sinuga koos palvetasime ja äkki Pühavaim su peale lan-
ges, ning sina ühes meiega tapetud Talle kiitsid.“

„See oli imelik õhtu“, vastas tema tasa, ma tund-
sin end nagu taevastesse üles kistud olevat, kus kuul-
sin ja nägin asju, millest keelati minule kõnelda. Sel
õhtul nägin ma Teda, kes ilusam inimeste seast, ning
Tema ütles mu vastu: ma armastan sind. Ja kui ma
siis koju tuln, oli mu palgel vist midagi üleloomulikku.
Sest isa kokkus ära ja küsis, kas ma vahest „hullu-
meelsete kristlaste“ juures ei ole käinud? Ma tunnis-
tasin temale kõik üles. Ja tema, kes alati vihavaenu
kristlaste vastu südames kannud, ei öelnud midagi. Ning
ühel õhtul nõtkutas ka tema omad põlved verise Kol-
gata mehe ees. Nüüd on tema juba üleval, Tema aus...
Ja siis kui ma nii üksi siia maailma jäin, olid sina alati
nii hea mu vastu. Kuni mina teadsin, et ma sind ar-
mastan... Ah mu kallis, kallis Tiitus, milliseid kuld-
seid päevi oleme sinuga veetnud! Mul tihtigi tuli pa-
tune mõte, kas taevas võiks parem olla, kui meil kahe-

kesi maailmas. Siis aga ütlesid sina: „See armastus, mida meie üksteise vastu tunneme, on ainult tilgake Igavese Armastuse merest. Siin olles veel seotud ihu läbi, ei saa meiegi õieti armastada. Alles seal vabadena ja äraseletatuina hakkame mõistma, mis tähendab armastus.“

Oli jällegi vaikus. Siis jätkas Heliidoore: „Kui Sybilla täna minu juure jooksis ja mulle hingeldades rääkis, et olla antud käsk sind täna õhtu vangistada, ruttasin ma otseteel su kodusse. Kuid sind polnud seal. Kaua ma ootasin sind, ja kui sa viimaks tulid, piirati juba maja sisse.“

„Ma olin surija juures“, lausus Tiitus, „Flaccus on surnud.“ — „Flaccus?“ — „Jah tema, kes kord meie vend oli ja siis meie äraandjaks sai. Tema, kelle süü läbi ka sinu isa kisklejate loomade saagiks langes. Ta oli täna joogimajas kellegi süürlasega tülli sattunud ning surmahaavu saanud. Kui ma ta asemele liginesin, ajas ta end istuli ning ta silmis välkus metsik ahastus. „Ma lasksin sind kutsuda, Tiitus,“ ütles tema, „sest mu hing ei leia rahu. Kõik mu appihüüded ja silmapisarad on asjata, Jumal enam ei vasta mu palveile. Raske veresüüd lasuvad mu hingel, kuid kõige enam piinab mind üks. Tiitus“, hüüdis ta äkki, „heida armu mu peale! Andesta, Tiitus, andesta!“ Ma hakkasin midagi halba aimama. „Mida pean sulle andestama?“ küsisin. „Ma olen su ära annud“, kisendas tema, „jah, ma andsin su ära! Täna õhtu, enne kui tõuseb kuu, on su maja sõdurite poolt ümber piiratud, ja homme pead sa areenil surema.“ — „Miks tegid seda?“ küsisin vaid. Ning äkki tema naeris võigast, hullumeelset naeru. „Kas sa siis tõesti ei tea?“ ütles tema, „kas sa ei aima, miks kogudusest lahkusin ja teie vaenlaseks sain? Ma vihkasin sind, Tiitus, vihkasin sind sellest silmapilgust, kui mõistsin, et Heliidoore sind armastab. Ning ma vandusin omas südames sulle kätte maksta. Paljud olen

mina surma küüntesse saatnud, kuid sinuga ma mängisin, nagu vast noor tiiger oma mannetu saagiga. Kas tead, et mina see olin, kes kord kuulujutu laiali laotas: Heliidoore olla vangistatud, kas tead, et mina sulle ähvardava hoiatuse saatsin: tseesar teadvat, et sa kristlane olen? Kuid ma hoidsin sind ikka veel, kogudes väiteid ja tunnistajaid, et sind seda kindlamini hukata. Ja olles korda saatnud oma ammu ettevalmistatud kawat-suse, saan ma nüüd oma palga, — surma ja igavese hukatuse.“ „Ära räägi nii“, vastasin, „ka Jumal võib sulle veel andestada, nagu mina sulle andeks annan.“ — „Tiitus!“ hüüdis tema, „kas tõesti tahad seda teha?!“ Ma panin käe ta palavale peale. „Vaene, kadunud lammast“, laususin, „inimeste kohus mõistaks sind halastamatult hukka. Kuid Tema ütleb: „Ja kui sinu süüd ka veripunased on, tahan ma sind lumivalgeks pesta.“ Kramplikult haaras ta mu kätest kinni. „Ütle seda veel üks kord“, sosistas tema. Ja siis ma põlvitasin ta kõrval ja kandsin ta eksinud hinge igavese armu ja halastuse trooni ette. Ja kui ma nõnda palusin, tuli isesugune muudatus ta näojoontesse. Rasked pisarad voolasid ta silmist, ja ta huuled sosistasid alatasa: „Lumivalgeks . . . lumivalgeks . . .“ Siis kargas ta äkki istuli. „Põgene!“ hüüdis tema, „põgene! Sadamas seisab mu galeer, ma olen käsu annud, et ta sinu käsutuseks hoitakse. Võta Heliidoore ja põgene!“ — „Kas ei ole alatu surma eest põgeneda?“ vastasin. „Mõttele Heliidoore peale“, hüüdis Flaccus, „mõttele selle peale, et ma su ära andsin, et mind vabastataks ühest süüst!“ Siis saabusid ta viimased silmapilgud. Jumal andis temale veel jõudu uskuda Tema armusse, — ta suri, ehk küll kibedalt kahetsedes, siiski õndsas lootusega südames. Kui ma siis sind üles otsisin, leidsin ma, et sa mind hoiatama olid läinud. Ja kui ma oma majja jõudsin, oli ju hilja . . .“

„Jumal juhhib meie saatust“, lausuis Heliidoore, „ja

ilma Tema tahtmiseta ei lange juuksekarv meie peast. Ja pärast seda, mis sa mulle Flaccusest oled rääkinud, on mu hinges nii kerge ja õdus. Mul oli alati raske mõelda, et ma tema komistuskiviks sain, sest ma teadsin, mispärast ta meist lahkus. Ja ma olen nii õnnelik, et ka tema veel tee tagasi leidis.“

Kauguses kuuldus pahaendeline sumin.

„Nad on vist meie salakäigu leidnud,“ ütles mees.

Heliidoore ainult naeratas. „Kuidas on meie suur õpetaja sellest öelnud?“ lausus ta tasa. „Õndsad olete teie, kui inimesed teid minu pärast vihkavad ja taga kiusavad. Röömustage sel päeval ja hüpake, sest vaata, teie palk on suur taevas.“

Sumin muutus kuuldavamaks. Jällegi kostsid metsikud hääled, alles veel sumbutatud, kuuldus mõökade ja taprite kõlin. Ei olnud enam mingit kahtlust, et nende peidukoht oli üles leitud. Mees pani nagu kaitses käed tütarlapse ümber.

„Oo tapetud Tall“, sosistas tema, „Sind ihaldavad meie südamed, Sind näha janunevad meie hinged. Võta meid vastu Oma valgusriiki, sinna, kuhu läksid meie aset valmistama . . .“

Sumin ja hääled jõudsid üha lähemale. Ning läbipaistmata pimeduses ilmus äkki alatasa suurenev ähmane valguslaik . . .

Valguse otsija.

„Mul palju veel käia, enne kui saabub päev.

Mul palju veel kannatada, enne kui ere, tuhandepalgeline valgus mind oma sädelevasse rüppe võtab.

Mul palju veel kõndida süngeid, maaaluseid käike mööda, palju veel alla laskuda mornidesse sügavustesse, enne kui avanevad mulle helged, päikespaistelised kõrgused.

Mul palju veel leinata ning valada üksildasi pisaraid, enne kui naeratuse hurmus mu huuli paitab.

Mul kaua veel kanda okaskrooni, enne kui ärasetatud sära mu pead ümbritseb.

On öö. Mu nõrgalt leegitsev tuluke, mida kui kallimat omä kätes hoian, valgustab tuhmilt pikka käiku, mis näib lõpmatuseni küündivat. Kummalisi varje manab esile mu tuluke, kord määratu suuri ning jubedaid, nagu ähvardavad surmainglid, kord sakilisi ning siiruviirulisi, nagu mõnitavad kurjusvaimud.

Kord nägin neis varjudes imelikku, mustasse rüüsse riietatud naist, kelle mõistatuslikud sammetsilmad, milledes mõõtmatu kurbus ning meeleheide rääkimatu helusega vaheldusid, mind näisid endaga kutsuvat. Mul oli tuttav too piltilus nägu, millele patu karm käsi kutsutamatuid jälgi jätnud. Ja kutsus mind tagasi patumaailma. Ning äkki mu väsinud hinge valdas meeletu janu ta huulte kuumuse, ta valgete käsivarte kaisutamise järele, ning langedes põlvedele laotasin sõnata igatsuses käed ta järele välja.

Ja siis ma nägin Teda. Ta seisis meie kõrval kahvatuna ning verisekslöödud näoga. Okasvannik oli Ta pea ümber põimitud ja Ta õlgadel lasus raske, tahumata rist.

Tema käsi oli otsesihis välja sirutatud. Ja kui mu pilk Tema silmi kohtas, võpatasin mina. Sest neis peegeldus lõpmatus, saladuslik ja mõõtmatu, kutsuv ja kaasakiskuv. Ning veel suurem janu ja kirglik iha igaveste sinimägede järele valdas mu igatsuses vabisevat hinge. „Lähme!“ hüüdsin ma naise vastu, kelle nägu äkki surnukahvatuks oli muutunud. „Lähme Ta järele, Ta hüüab meid.“ Kuid naine raputas kurtvalt pead. Ning nüüd alles ma nägin, et tema ahelais oli, mis teda tagailmaga näisid siduvat. „Sa võid neist vabaneda“, hüüdsin meeleheitlikult, mehe peale okaskrooniga näidates. Kuid tema raputas jällegi pead. Ning nii meie lahkusime, mina jätkates oma teekonda, tema pöördes tagasi hukatusmaailma.

Palju on sest möödunud aega. Palju pikki, üksildasi teid olen sest ajast kõndinud, palju olen ma kannatanud ja võidelnud, kuid vahest näib mulle, nagu oleks mu teekond alles alanud.

Mu tuluke on kustumas. Ta vaeneke on nõrkenud otsatust otsimisest ja rändamisest, varsti heidab ta värisedes oma väsinud hinge. Veel viimast korda valgustab ta hauakive ja surnuluid mu ümber sumeda, vabiseva valgusega.

Jah, mu ümber on hauad. Ning mõnikord, nähes neid, valdab mind hirm mõtte juures, et suurim osa neist tummadest puhkajaist iialeski valgusele ei jõudnud, mida mina taotlen. Ning kabuhirmust vallatud põgenen ma kaugele, et aga selle vastu uusi ees leida.

Jah, mu ümber on hauad . . .

Mu tuluke on kustunud ning mind ümbritseb pilkane pimedus. Kuid edasi ma ruttan, sest teed ma tean. Veel ikka näen nagu verist ja kahvatut kätt, mis läbi kottpimeduse otsesuunas välja sirutatud näib olevat, osutades sinna, kus asuvad sätendavad valgusväljad ning igavesed sinimäed.

Mu ümber on öö. Kuid vahest näen kõrgel, määratul kaugusel, imelikku tähte siravat, mille valgus läbi mõne avause minuni küünib. Ning siis kiindudes pilguga saladuslikult vilkuvasse valgusse, hakkab ikka selgemini tundma, et eesmärgile jõuan.

Kuid veel palju mul käia, enne kui saabub päev.

Veel palju mul kannatada ning kõndida süngeid, üksildasi teeradu, enne kui ere, tuhandepalgeline valgus mind oma sädelevasse rüpe . . .“

Ma elan!

Kevadõhtu.

Päike suudleb veel kord helerohelisi lehekesi, mis alles hiljuti pungadest valla pääsnud, suudleb pehmet noort rohtu, mis aralt end süsimustast maapinnast välja sirutab, suudleb õhtusel tuulel tasa-õõtsuvate kevadlillede peakesi.

Raske, joovastav nartsisside lõhn täidab õhku. Ja pikemaks muutuvad õhtused varjud, mis kikivarvul mu aeda hiilivad, tasa, kuulmatult.

Ma istun pingil keset lõhnavaid lilli, keset talveunest ärrganud loodust. Ja mulle näib, nagu hõiskaks see veel kord loodenevale päikesele vastu, hõiskaks elu sügavamas joovastuses.

Uks, mis elumajja viib, on pooleli avatud. Sealt kostavad klaverihelinad. Nagu unistades hõljuvad nad õhus, aralt nad ärkavad ning hajuvad jälle, raugedes ning hääbudes kaugusse. Siis painduvad nad äkki ning aina hoogsamaks muutudes, kõlavad nad viimaks ülistavana võidulauluna.

Ma kuulatan. See on Soome helilooja Merikanto muusika. Ja varsti kostab mu kõrvu ka lauluhääl, mis ühes ärrganud loodusega näib hõiskavat.

Ah, ma tunnen ju seda laulu . . .

„Ma elan! Ah kuis nüüd rõõmul,

Kuis nüüd rõõmul ja hõiskel mul

Lõhkumas rind. Nii süda ei iial mul tuksunud.

Ah, kuis vaimustus, elu mind täidab.

Ma elan, ma elan, ma elan,

Sest et Looja loond elama mind . . .“

Tasa, tasa nutab mu hing. Ja ta pisarad on kui kuumad veretilgad, mis ääretust valust sünnitatud hinge-haavust voolavad.

Miks, ah miks räägite mulle elust, kui ma enam elada ei jaks? Kui tinarasked lämmatavad udupilved murdmatute ahelatena mu hinge köidavad, kui ta end vangistatud lõukoerana asjata puuris viskleb, kui ta ki-sendab ja nutab, ilma et vabaks saada, et elada saaks, e l a d a ! Kui ta verisekslööduna, jõuetuna kokku lan-geb, ja tema valuhüüded aina irvitusena tühjuses vastu kajavad?

Ah ärge rääkige, et olemas elu, et veel võib elada.

Sest see on valus, nii valus mu piinatud hingele.

Sest ka mina elasin kord . . .

See oli siis, kui veel noor kevad hinges õitsis, kui imeselgelt taevalt päike naeratades enda soojad kiired alla saatis, kui saladuslikud helinad hinges hõl-jusid, mis tasa, tasa jutustasid suurest tulevasest elu-üllatusest. Kui hing suurte küsivate lastesilmadega ellu vaatas ning ootas, ootas . . .

Kuid iial ta tulnud, too suur üllatus.

Hävitavana maruhoona söötsid saatuse puhangud mu hinge, nad laastasid ja murdsid mu õrnemaid, kau-nimaid lilli, halastamatult neid porri paisates. Nüüd, kui kõik minult röövitud, kui viimne minus kus-tunud, mis veel armastada ning igatseda jaksas, kui kõik vaibunud ja unustusmerre vajunud, ning otsatu hallus mind aina veel piirab, — kuis võin ma veel elada? Ei,

ei, ärge rääkige mulle elust, sest see on valus, nii valus kuulda mu piinatud hingele . . .“

„Ma võiksin ju olla surnud kalmuküngaste all öös pimedas . . .“

Kas poleks see mitte palju parem? Parem üldse mitte olla, kui aimata, et elu olemas, suur saladuslik elu, täis mõõtmatud sügavusi, ja mitte elada suuta? . . .

Kuis säravad puud noorte lehtede ehtes! Ülekullatuna nad paistavad vajuva päikese kiirtes. Näib, nagu oleks looduse võiduhõisk oma ülitipuni jõudnud, õhtuste varjude üle irvitades, mis ikka enam mu aeda hiilivad.

„Elu!“ kisendan ma, „sa suur, tundmatu, miks, ah miks jääd mulle kättesaamatuks!“ Mu pea vajub norgu, kramplikult haaravad mu käed pingi servast kinni. „Is-sand“, sosistavad huuled, „Sina, kes Sa olid surnud ja elad, kes Sa kõik surma koledusi tunned, päästa ka minu vaese vaevatud hinge surmaikkest, mis teda vanglas hoiavad . . .“

Sume õhtune tuul puudutab õrnalt mu palavat oimu. Ja äkki mul tundub, nagu paneks keegi oma käed mu õlale ning vaatas imelikkude silmadega mu peale, silmadega, milledes peegeldub mõõtmatu armastus. Ja ma tunnen, nagu hoovaks mulle eluküllus neist vastu, ohtralt jõuline kogu mu viletsust eemale peletada.

„Ma elan“, kuulen ma teda ütlevat, „ja, et mina elan, pead ka sina elama . . .“

„Ülestõusnu“, sosistan, „su päralt ma olen. Võta ning juhi mind ellu, mis igavene . . .“

Jällegi kostavad majast klaverihelinad. Ent enam ei nuta mu hing. Ei, vaid ta ühendab end laulja häälega ning laulab uut laulu, ülistuslaulu elule, mis igavene.

„Ma elan, ma elan, ma elan!“

Sulle, elu, mu laulud on kõlamas.

Püha kevad mu hinge siis kroonigu,

Noor kuningas elus ma jällegi ju . . .“

Üksildus.

Kui suur üksildus omad pehmed sammettiivad mu ümber levitab, sulen oma väsinud silmad ning heidan end tasases õnnevärinas ta hella hõlma. Ja siis mul on hea, nii ütlemata hea. Sosistan talle omi salajamaid kurbusi ja muresid, — talle võin kõike usaldada, sest tema mõistab mind. Oleme ju sõbrad, mina ja suur üksildus.

Juba mu lapseeas tundsiime üksteist. Kui vahest üksi oma väikeses sängis lebasin, avasilmil ning kartuses vabiseva südamega, kuulatades tormimõllu majakese ümber ning nähes akna läbi hämaraid papeleid omi uhkeid latvu tuulepuhangute all painutama, hiilis ta kuulmatul sammul mu tuppa ning asetus tasa mu pea kohale. Ta pehmed sõrmed silitasid õrnalt mu valkjat käharpead, õhkjalt puudutasid mind ta hellad suudlused. Ning õndsa naeratusega huulil uinusin magama, sammudes temast juhitud läbi saladuslike unemaade.

Oo üksildus, oo suur üksildus, sa mu truuvim saatja ja ustavam sõber, kui palju valusaid lapsepisaraid olen su rinna najal nutnud, kuis leidsid sa alati lohutust ja hellust mu jaoks, kus teised mind mõista ei suutnud! Oo üksildus, üksildus, suurim pahe, mille inimesed mulle iiales võisid teha, oli see, kui nad mind sinust püüdsid lahutada.

Jättes lapsepõlve enda taha ning saades ikka enam tõmmatud elu mässavaisse kärestikkudesse, kaotasin ikka enam ja enam ühendust sinuga. Oo õnnatud aastad, milleles ei tundud sind, oo sisutud päevad, mis sinuta veedetud! Kaua eksisin kaugel sinust, kuni valusast igatsusest aetud sind uuesti otsima hakkasin ning jälle leidsin.

Ma leidsin sind jälle tüüntes metsades, kus puutumata loodus oma kütkestavama ilu säilitanud, ma leidsin sind jälle otsatuil nõmmemail, kus kanarbiku lilla-pruunis vaibas käharad pedajad-eremiidid unistades tukuvad. Sa tulid mulle vastu mere möllavais vooguges, kui valged vahupritsmes mind üleni katsid ning kõrged lained mu ümber kaikusid mässasid.

Oo üksildus, üksildus, mis oleks mu elu sinuta?! Su läbi avanevad mulle Igaviku saladusmaad, najatades pea su südamele, kuulen su läbi Suure Looja armastuse tuksumist.

Oo üksildus! Kord tahan nii, suletud silmil ning pea vastu su rinda, sõuda sinna, kus elab Igavene Armastus . . .

Valude sünfoonia.

Tohutu pilverüngas, morn ning pahaendeline, levi-
neb õhtusel sügistaeval. Kaskede kullajuukselised kä-
harpead vajuivad hääletult norgu nagu surmaotsuse ootel.
Mingi võigas külmus laotub õhus, ning tibab hõredaid
vihmatilgakesi. Vabiseb ja soiub loodus liginevate kan-
natuste aimdusel.

Rasked vihmapisarad langevad mu palgele ning ühi-
nedes mu omadega valguvad mult põskedelt.

Oi, pääsege valla mu hinge koduta orvud, oi laulge
mulle valu ja kannatuste laulu!

Oi puhkege helisema mu hinge kurbusviilulid ja
leinabratshid, oi nutke mu tshellod ja nuuksuge kont-
rabassid, kaevake oboed ja halisege fagotid! Oi, män-
gige mulle valude ja kannatuste sünfooniat!

Mu süda on verejärv, mil liugleb verine puri. Taga-
järjetult ta tiirutab ja eksib ringi, ilma et eesmärgile
jõuda. Ning mu hingeorvud, kahvatuil palgeil ja auku-
vajunud silmil, istuvad leinates mu järve veriseil kaldail.

Olen maha jäetud ja üksi. Mu hing otsib asjatult
teed elavate maale, ööd ja päevad kisendab ta kellegi
järele, kes tuleks ja hellalt ta palet paitaks, ta verd
nirisevaid haavu seoks.

Miks olete teie vaibunud, mu kahvatu-palgelised
hingeorvud, miks istute teie hääletult mu verise leina-
järve kaldail? Oi, pääsege valla ning laulge mulle valu
ja kannatuste laulu!

Oi puhkege helisema mu kurbusviilulid, oi nutke
mu bassid ja halisege oboed, oi mängige mulle valude
ja kannatuste sünfooniat!

Üle lumiväljade.

Oli langenud värsket lund. Puhtvalgete ebemeina laotus ta kõikjal, tasa rudisedes ree puutumisel.

Me sõitsime mööda kõrgendikku, mis järsult alla laskus merele. Tahaplaanile jäi linn valgete katuste merena, mähitud tumedaisse suitsu- ja udupilvedesse. Vasakul, raagus puude rägastiku taga, levines meri, sinkjas-hall ning sünge, omi üksikute saartega, millede mustsinised metskogud olid nagu valge vanikuga ümbritsetud. Hakkjad pilved läbipaistmata massina rippusid taeval, vajudes enda raskusest koormatud alla mere poole. Silmapiiril ainult helendas kahvatu-kollane vine, mille läbi nagu peegeldus aimdus helesinisest taevast. Otse me eel, sinkjal taevafoonil hõljusid kerged pilvekogud, õhkjad nagu valge aur. Harva laiutas üksik lind omi musti tiibu, liugles hääletult läbi õhu ning laskus siis samuti hääletult raagus puule.

Me ümber oli vaikus. Kuuldus ainult lume rudisemine ning harva hobuse äkiline hirnumine. Ning vahest kostis kusagilt koera haugatus.

Lebasin reel magusalt lõhnavail heintel, mu ees taluperemehe, keda külastama sõitsin, tüse kogu, tema kõrval keegi valgejuukseline noormees. Meie vahel valitses vaikus, sest mul puudus tahe juttuajamiseks. Nii hea oli lebada värskel heintel, lastes end kanda tundmatuile lumiväljadele, mis meie ees valendasid.

Valev viir mere kohal silmnähtavalt vähenes, saades surutud raskeist pilvekogudest. Hallimaks muutus taevas ning tasa hakkasid langema üksikud lumihelbekesed.

Peremees mu ees katkestas vaikuse. Kuid ta kõneles ta kõrval istuva noormehega. Ning tahtmatult sain nende vestluse pealtkuulajaks.

„Noh, Jüri, kuidas siis usueluga lugu?“

Noormees pisut võpatab, siis vajub ta pea norgu.

„Ei saa edasi“, lausub ta pool-kuuldavalt.

„Milles siis asi seisab?“

„Ma ei tunne Jumala ligiolemist. Palun, võitlen. Palun kõvasti. Ei saa rahu. Mind Jumal küll ei armasta . . .“

Lõpmata kurbus kõlab ses noores hääles. Arvan kuulvat ahastusheliseid. Ning mu pea kohal hakkab tiirlema süngel melankoolsuse lind.

Jälle kuuldu vanema mehe rahulik, pisut kalk hääli.

„Sa oled valel teel, Jüri. Sa ootad tundmusi, enne kui oled uskunud. Enne usk, siis tundmused.“

Noormees raputab kurvalt pead.

„Seda teie kõik ütlete. Kuid mina katsun ju uskuda, mina usun ju nii hästi, kui saan. Aga kuidas saan ma nii kindlasti uskuda, kui ma midagi ei näe, ei tunne?“

„Õndsad on need, kes ei näe, ja siiski usuvad.“

„Tean, tean. Kuid kuidas ma usun, kui ei jaksa, kust võtta jõudu?“

„Palu Issandat, küll Tema kinnitab usku.“

„Ma palun ju, palun vahetpidamata. Kuid midagi ei aita, olen kõike katsunud. Ei, mind Jumal küll ei armasta.“

„Ära teota Jumalat“, lausub mees tõsiselt, peaaegu nuhtlevalt. „Viga peab sinus olema. Jumal on kõike teinud. Meie asi on seda vastu võtta.“

Mõneminutiline vaikus. Siis:

„Sa hoiad vist küll veel mõnest patust kinni, Jüri. Katsu end Jumala ees läbi. Vaata, selles vist takistusi seisab.“

Nagu varjatud nuttu kuuldu noormehe hääles, kui tema vastab:

„Jumal teab, et ma end kõigest olen lahti öelnud. Jah, kõike olen ma ohvriks toonud. Tead Öiet, ma armastasin ju teda. Ja kui ta keeldus minuga koosolekuile tulemast, kui ta jätkas tantsupõrandail keerlemist, ütlesin end temast lahti, ehk küll süda verd nuttis. Ei, pärast seda ei ole mul enam midagi, mida kardaksin kaotada.“

Jälle vaikus.

„Jüri“, ütleb siis peremees, „see jääb nii, kuidas ma ütlesin: viga võib ainult sinus olla, mitte Jumalas. Nii räägib Tema Sõna.“

Edasi liuskab regi. Melankoolsuse must lind, mis mu pea kohal tiirles, on mu põue pugunud ja seal omale aset teinud. Hämardub. Ning kiiremini ja tihemini langevad lumihelbed.

Äkki peatub regi ning läbi vaikuse kostab hobuse rahutu hirnumine.

„Noh, mis sul siis viga?!“ huigub peremees, „liigu, vanake!“

Kuid hobune puikleb vastu. Ümisedes astub mees reelt ja sammub ettepoole.

Kasutan silmapilku. Tasa puudutan noormehe õlga. Ta jahmatab ja pöörab mu poole.

„Kuulsin teie juttu,“ ütlen, „ärge vaevake end asjalt, küll tuleb rahu ja selgus, kui saabub Jumala viiv. Ja üks asi: ärge liiga südamesse võtke, mis inimesed, ja olgu's need vagamad, ütlevad, — nad on ju ka ainult inimesed. Pidage vaid ühte meeles: Jumal on armastus.“ Esiti ta vaatab pisut küsivalt mu otsa. Siis levineb nagu vaikne rahu ta ilmekal näol. „Ma tänan teid“, ütleb ta tasa, soojalt mu kätt surudes.

Oo andke mu hingele päikest!

Oo andke mu hingele päikest!

Oo laske mind ujuda ta vaevais valgusvoogudes, oo laske mind neist endale ammutada hingamist ja tervenemist!

Ah laske eredat päikesvalgust tungida mu hinge hämaraisse vangikambreisse, laske lohutuse ja lootuse kiired silitada mu õnnetute vangide palgeid!

Mu hing on otsatu vangikoda, mis koosneb lõpma-
tuist vangikambreist. Kõik nad on üksteisest eraldatud, uste ja akendeta, ainsa avausega, mis morni käiku suubub. Nad on ainult nii suured, et mu õnnetud vangid võivad neis püsti seista, aheldatud käte ja jalgadega, pead ahtas avaruses. Seal nad vahivad kahvatuil palgeil ja nagu palavikus hõõguvail silmil hämarasse käiku, millesse päikeskiired kunagi ei küüni.

Need on mu vaesed orjastatud lootuse ja armastuse lapsed. Ah, kuis nad kord hõiskasid ja trillerdasid mu hinge haljail aasadel! Kuis noppisid nad keni lilli ning punusid kirevaid rõõmuvannikuid, kuis pidutsesid ja tantsisid nad ööd ja päevad mu päikespaistelistel hingeväljadel!

Kuid siis tulid jultunud hiiglased, julmad ja sünged nagu öö, nad purustasid mu hingealtareid, hävitasid mu lokkavaid aasu ja turmasid mu õilmitsevaid lilli.

Nad vangitsesid mu lootuse ja armastuse lapsi ning ehitasid neile jubeda vangla tossavil varemeil.

Ja seal nad nüüd vahivad kahvatuil palgeil ja aukuvajunud silmil mu hinge morni käiku, ning ainus päästmine neile on surm.

Täna pidutseb loodus mu ümber päikespüha. Ennäe, kuis sinab meri, kuis hiilgavad kajaka valged tiivad päikese eredal valgusel, kuis silmipimestavalt valendab lumi ning sädelevad jääpeeglid!

Kuid ainustki valguskiirt ei tungi mu hinge vangikambreisse. Tummalt valvavad mu südametud türannid.

Oi halastage mu õnnetute hingelaste peale, oi purustage nende jube vangla ning vallandage mu vaiksed kannatajad! Oi laske neid ujuda päikese vaelemais valgusvoogudes, neist enestele ammutades hingamist ja tervenemist!

Valge lein.

On sadanud tihedat lund. Silmipimestavalt valendavad lumiväljad, nagu hõrku vahukoort on puistatud kuuskede igihaljaile okstele, ning raagus põõsastik kannab valgeid karusnahasarnaseid mütsikesi.

Päike piilub aralt läbi õhkja uduloori, mängleb võimalvalt puhtvalgel lumel, lüües särama müriaadid säten-davaid kalliskive, ning kätkeb siis jälle nagu uje piigake oma valge liniku taha, et mõne hetke järele uuesti hur-mavalt naeratella ning jälle kaduda.

Ümberringi levineb rahu ja vaikus; ainult mu üksildased ja aeglased sammud rudisevad sügavais lumi-ebemeis.

On tüün, kuid siiski tundub nagu tasast leina, nagu hääbunud mälestust ahastuslikust heitlusest, kus jooksis pisaraid ja verd. Või ons ainult mu enda hing, mis esile manab sääraseid tundmusi?

Sest ajast saadik, kui mu viimast õnnelast hauda kanti, ei ole ma enam nutnud. Sest ajast saadik, kui mu viimast, mis mul armas, halastamatult turmati, ei ole pisarpärlid enam mu silmis säranud. Sest ajast saadik olen end mähkinud läbipaistmata valgesse lini-kusse ja vajunud tumma unustusse. Ning minus valitseb samasugune surmataoline vaikus ja tasane lein, nagu valgesse ebemeisse ehtunud looduses.

Kuid siiski, kas ei peitu neis külmades pungades

ning selles tardunud maapõues varjatud igatsusi kevadpääkese helluse järele, kas need ei sisalda voodavaid eluvõimalusi, mis kord, kui saabuval helged päeval, uuele elule ärkavad?

Ja kes teab, võib-olla mu hinge sügavamais salapaigus uinuvad ehk vaigistamata ootuste ja igatsuste leegionid, valmis võimsalt valla pääsma ning eredale lõkkele lööma, kui elustav päike sulatab mu valge liniku.

Siis nutan ma nagu laps, ning mu pisaraist punutakse mulle särapärlleist koosnev taevaredel. Tasa lauldes algan siis pisarredelit mööda teekonda valgusmaale, sinna, kus valitsemas lakkamata elu ja Igavene Armastus. Ning kui ikka uued helged ja valed silmapiirid mu imetelevaile silmadele avanevad, mäletan üht muistse aja kuningalaulu, mis kaua mu kõrvus veel heliseb: „Kui Jehoova vallandab Siioni vangid, siis oleme nagu unistajad . . .“

R

A-6732